

Demetrovics Zsolt (szerk.)

Az addiktológia alapjai II.

Tartalomjegyzék

Szerzők	15
Előszó	21

I. Neurobiológiai és neurokémiai alapok

A neurotranszmitterek: alapismeretek a pszichoaktív-szer-hatás neurokémiai értelmezéséhez (Ujváry István és Demetrovics Zsolt)

Bevezetés	25
A kémiai szinapszis és a neurotranszmitterek	25
Az acetilkolin	29
A noradrenalin	32
A dopamin	34
A szerotonin	37
A glutaminsav és a γ -aminovajsav (GABA)	40
A neuropeptidok	45
Az endokannabinoidok	50
Összegzés	53
Irodalom	54

II. Pszichoaktív szerek

Alkoholfogyasztás és következményes egészségkárosodások

(Környey Edith és Kassai-Farkas Ákos)

Az alkoholról általában	63
Az alkoholbetegség okai	68
Az alkoholbetegség	70
Kórlefolyás	71
A kórisme megállapítása	72
Neurológiai szövődmények	73
Alkohollal kapcsolatos pszichiátriai szövődmények	74
Alkoholos pszichózisok	75
Alkoholos személyiségváltozás	76
Alkoholos agykárosodással kapcsolódó mentális teljesítményhanyatlás ..	77
Alkohol okozta belgyógyászati károsodások	80

Az alkoholbetegség és a társuló pszichiátriai betegségek	81
A női alkoholizmus specifikus szempontjai	83
A fiatalkori alkoholfogyasztás specifikus kérdései	85
Magzati alkoholszindróma	85
Korszerű gyógyszeres kezelés	85
Irodalom	89

Az altatószerekkel történő kezelés addiktológiai vonatkozásai

(Purebl György és Rihmer Zoltán)

Főbb altatószercsoportok és függőség	94
Benzodiazepinek (BZD-k)	95
Nem benzodiazepin típusú BZD-agonisták („z”-szerek)	95
Korábban használt, ma már nem javasolt szerek	95
Nem altatószerként törzskönyvezett, de alvászavarokban törzskönyvi indikáció nélkül („off label”) használt készítmények	96
Antihisztaminok	96
Antidepresszívumok	96
Az altatószerek kváziiterápiás használata	96
Irodalom	98

Az amfetamin típusú és rokon hatású pszichostimuláns szerek

(Ujváry István és Demetrovics Zsolt)

Bevezetés	101
A pszichostimulánsok és molekuláris szintű hatásuk	102
Természetes eredetű pszichostimuláns anyagok	103
Az Ephedra-alkaloidok	103
A kat-alkaloidok	104
Szintetikus pszichostimuláns anyagok	106
Az amfetamin	106
A metamfetamin	112
Az MDA	116
Az MDMA	118
Egyéb amfetamin típusú stimulánsok és rokon anyagok	128
Egyéb kémiai szerkezetű pszichostimulánsok	132
A metilon és más aminoketonok	132
Az etriptamin	133
Piperazinszármazékok	133
A γ -hidroxivajsav	135
Ecstasy az utcai kereskedelemben	136
Epidemiológia	138
Összegzés	140
Irodalom	141

A hallucinogének (<i>Ujváry István és Demetrovics Zsolt</i>)	
Bevezetés	151
A hallucináció egy módosult tudatállapot	152
A hallucinogén hatás kvalitatív és kvantitív jellemzése	153
A hallucinogének csoportosítása	156
Természetes és félszintetikus hallucinogén anyagok	158
A meszkalin	158
Az LSD	160
A pszilocibin	165
Az N,N-dimetiltriptamin és az ayahuasca	168
A muszcimol	171
A szalvinorin A	172
Az ibogain	174
Egyéb természetes hallucinogének	177
Szintetikus hallucinogén szerek	177
A feniletilamin-származékok	177
Az indoliletiamin-származékok	181
A klasszikus hallucinogének farmakológiai és pszichés hatása közti összefüggés	182
Egyéb hallucinogén hatású anyagok	185
A hallucinogén szerek fogyasztásának mellékhatásai és ártalmi	187
A hallucinogén szerek gyógyászati alkalmazásának lehetőségei	188
Epidemiológia	189
Összegzés	193
Irodalom	194
A herbáldrogok és varázsnövények használata (<i>Nagy Terézia</i>)	
Herbáldrogok és varázsnövények	207
Egy lehetséges csoportosítás	208
A marihuána	208
A gomba	209
A kaktuszok	210
Ephedra	211
Salvia	212
Damiana	212
Hajnalka és farózsa	213
Szasszafrász	214
Más növények fogyasztása a pszichedelikus szcénában	214
Az ayahuasca forma	214
Guarana és ginkgo biloba	215
Datura vagy csattanó maszlag	215
Khat	215
Hiedelmek és speciális ismeretek a herbáldrogok és varázsnövények körül	216
Narratívák a legalitás és illegálitás kérdése körül	216
Narratívák a herbáldrogokról és a szintetikus drogokról	217

A varázsnövények használatának ideológiai háttere	217
A herbáldrogok és varázsnövények speciális szakirodalma	218
További speciális ismeretek	219
A fogyasztói körök és helyszínek	220
A herbal shop és teaház kínálata	221
Otthoni egyéni vagy kisközösségi fogyasztás	222
A herbáldrogok és varázsnövények elterjedtsége és ismertsége	222
Szubjektív és szomatikus hatások szerepe a fogyasztásban	223
Továbbá: kockázatok és előnyök	223
Egy sajátos kockázati tényező: a legalitás kérdése	223
Irodalom	224

III. Az addiktológiai problémák mérése

Mérőeszközök és mérési stratégiák az addiktológiában (Rózsa Sándor)

Bevezetés	229
A mérőeszközök megválasztásának főbb szempontjai	230
Szűrés és korai felismerés	233
CAGE	234
Michigan Alkoholizmus Szűrőkérdőív (MAST)	235
AUDIT	236
Droghasználat Szűrőkérdőív (DAST)	239
Motivációfokozás és a változásra való készség	240
SOCRATES	241
Problémafeltárás	242
Addikció Súlyossági Index (ASI)	242
EuroADAD	244
Diagnózis	245
SCID-I és SCID-II	247
M.I.N.I.	250
Személyiség tényezők	251
Temperamentum és Karakter Kérdőív (TCI)	251
MMPI-2	253
Szenzoros Élménykeresés Kérdőív	255
A szerhasználattal kapcsolatos személyiségjellemzők feltárására alkalmas további mérőeszközök	257
Beck Depresszió Kérdőív	257
Derogatis-féle Tünetlista (SCL-90-R)	258
Harag és Düh Állapot és Vonás Kérdőív (STAXI-2)	259
Konfliktusmegoldó Kérdőív	260
IOWA Gambling Task	261
Kognitív és motivációs tényezők	263

Alkoholfogyasztás Következményei Kérdőív (DrInc)	263
Alkoholfogyasztás Motivációi Kérdőív (DMQ-R)	264
Alkohol Következményeinek Elvárása Kérdőív (AOE)	265
Alkoholfogyasztás Előnyei Skála (PBDS)	266
Sóvárgás Kérdőívek	266
Az ismertetésre kerülő mérőeszközök összefoglaló táblázata	268
Irodalom	271

IV. Epidemiológia

Az alkoholprobléma és társadalmi háttere (Elekes Zsuzsanna)

Az alkoholprobléma története	293	*
Mérési módszerek	296	
Közvetett indikátorok	297	
Az egy főre jutó fogyasztás	297	
A fogyasztásból eredő problémák	299	
Közvetlen indikátorok, önbevallásos vizsgálatok	300	
Statisztikai adatok	303	
Fogyasztás	303	
Következmények	306	
Az alkoholfogyasztás elterjedtsége önbevallásos vizsgálatok alapján	308	
Fiatalok alkoholfogyasztási szokásai	309	*
Nemzetközi kitekintés	315	
Felnőttek	317	*
Társadalmi-demográfiai jellemzők kapcsolata az alkoholfogyasztással	319	
Összegzés	321	
Irodalom	323	

Speciális populációk drogérintettsége

(Paksi Borbála és Arnold Petra)

Bevezetés	327
Fogvatartott-populáció drogérintettsége	328
A fogvatartott-populáció drogérintettsége a különböző európai országokban	331
A fogvatartott-populáció drogérintettsége Magyarországon	337
Rekreációs szintén megjelenő fiatalok droghasználata	342
Rekreációs szintén megjelenő fiatalok drogérintettsége Európában	343
Rekreációs szintén megjelenő fiatalok drogérintettsége – egy holland vizsgálat sorozat alapján	346
Rekreációs szintén megjelenő fiatalok drogérintettsége Magyarországon	349

Magyarországi zenés-táncos szórakozóhelyeken készült drogepidemiológiai vizsgálatok	350
Magyarországi fesztivállátogató fiatalok körében készült drogepidemiológiai vizsgálatok	357
Veszélyeztetett fiatalok	362
Veszélyeztetett fiatalok drogérintettségével kapcsolatos kutatások a különböző európai országokban	362
Veszélyeztetett fiatalok drogérintettségével kapcsolatos kutatások Magyarországon	363
Gyermekvédelmi gondoskodásban élő fiatalok drogérintettsége Magyarországon	364
Egyéb speciális populációk drogérintettsége	371
Hajléktalanok drogérintettsége a különböző európai országokban	371
Hajléktalanok drogérintettsége Magyarországon	376
Irodalom	382

A drogfüggőség pszichiátriai komorbiditása

(Gerevich József, Matuszka Balázs és Molnár Orsolya)

Az egyes pszichiátriai kórképek addiktológiai komorbiditásának főbb jellemzői	391
Affektív betegségek, major depresszió	391
Poszttraumás stresszbetegség	391
Figyelemzavar-hiperaktivitás betegség	392
Szkizofrénia	392
Az egyes szerek pszichiátriai komorbiditásának főbb jellemzői	394
Ecstasy és más metamfetamin-származékok	394
Kannabisz	395
Heroin	398
Kokain	399
A komorbiditáskutatások jelentősége	400
Néhány terápiás implikáció	400
Irodalom	401

HIV/AIDS és droghasználat (Honti Judit és Demetrovics Zsolt)

Bevezetés	407
Kezdetek: a HIV megjelenése	407
A HIV-járvány monitorozása	408
A HIV-fertőzés alakulása a világban	409
A HIV-fertőzés alakulása Európában	411
Nyugat-Európa	411
Közép-Európa	413
Magyarország	414
Kelet-Európa	414

Makro- és mikrotényezők az intravénás szerhasználók közötti HIV-fertőzés alakulásában	418
A kelet-európai HIV/AIDS járvány vezető transzmissziós csoportja: az intravénás droghasználók	418
Drogfogyasztás a rendszerváltás előtt	419
Drogfogyasztás a rendszerváltás után	419
Az intravénás droghasználat és a HIV-fertőzés ikerepidémiája	421
Irodalom	426